

ПРОГРАМ РАДА
ISS/KS M153
Индустријске арматуре

Овај програм рада усвојен је на седници комисије која је одржана од 10. маја до 20. маја 2013. године, а одобрио га је Стручни савет за опште области стандардизације на седници која је одржана 3. јула 2013. године.

1 УВОД

Стручни рад Института за стандардизацију Србије (у даљем тексту: Институт) у појединачним областима стандардизације одвија се у комисијама за стандарде и сродне документе (у даљем тексту: комисије за стандарде), које су основна техничка радна тела. По потреби, ради извршавања појединих задатака из својих делокруга, комисије за стандарде могу образовати радне групе, као и друга стална и повремена радна тела.

Област рада Комисије за стандарде KS M153 су индустријске арматуре, водоводне арматуре, прирубнице и заптивачи.

На основу члана 78. и 79. Статута Института и тачке 4. *Интерних правила стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде*, Статута Института за стандардизацију Републике Србије, KS M153 ради на припреми српских стандарда и сродних докумената, припреми стручних мишљења на основу српских стандарда и сродних докумената; праћењу и активном учешћу у раду међународних и европских техничких комитета за стандардизацију у области индустријских арматура.

Комисија за стандарде прати рад техничких комитета ISO/TC 153, *Valves*, и ISO/TC 5 (SC 10 и SC 11), *Ferrous metal pipes and metallic fittings (Metallic flanges and their joints u Metal hoses and expansion joints)*, Међународне организације за стандардизацију (ISO), као и техничких комитета CEN/TC 69, *Industrial valves*, и CEN/TC 74, *Flanges and their joints*, Европског комитета за стандардизацију (CEN).

Прва комисија је основана 1959. године у СФР Југославији као KS M153, *Цевни затварачи*. Након распада СФР Југославије, Комисија са овом ознаком и називом наставила је са радом али у измењеном саставу и у Савезној Републици Југославији, Државној Заједници Србије и Црне Горе и садашњој Републици Србији до 2000. године, када је решењем бр. 2/2-01-2/6 од 10. 04. 2000. године преименована у KS M153, *Индустријске арматуре*. У 2010 години дошло је до измене у саставу комисије, што је потврђено решењем бр. 8420/2-22-2/2010 од 18. 10. 2010. године.

2 ПОСЛОВНО ОКРУЖЕЊЕ

2.1 Опште

У контексту настојања Републике Србије да се што пре интегрише у Европску унију, у току је процес усаглашавања националног са европским законодавством, које се врши путем преузимања европских стандарда и директива Новог приступа ЕУ. Директива за опрему под притиском

97/23/ЕЕС, *Directive Pressure equipment*, код нас је транспонована у Правилник о техничким захтевима за пројектовање, израду и оцењивање усаглашености опреме под притиском („Сл. гласник РС” бр. 87/11). Сходно томе, указује се потреба за усвајањем хармонизованих стандарда обухваћених овом директивом. Имплементација Правилника о техничким захтевима за пројектовање, израду и оцењивање усаглашености опреме под притиском и преузимање хармонизованих европских стандарда као српских стандарда допринеће хармонизацији производа и тржишта са оним у ЕУ, чиме ће индустријске арматуре и прирубнице за европско тржиште испунити основне захтеве за безбедност дате у Директиви 97/23/ЕЕС. Према томе, један од циљева KS M153 јесте да пружи потребну подршку овој директиви, у којој је одговарајућа безбедност прихваћена кроз инкорпорирање принципа безбедности при пројектовању, производњи и коришћењу индустријских арматура и прирубница.

На основу тог процеса, Комисија KS M153 врши усаглашавање српских стандарда са европским стандардима и то преузимањем европских стандарда као националних. Из наведених европских комитета чији рад прати KS M153 већина европских стандарда преузети су као српски стандарди. Осим тога, приликом преузимања европских стандарда као српских стандарда морају се повући сви национални стандарди који су у супротности са европским стандардима за исте предмете стандардизације. По том принципу и Комисија KS M153 врши преузимање европских стандарда и сродних докумената у нашу стандардизацију.

Заинтересоване стране у области рада ове комисије су:

1. Влада Републике Србије
2. Релевантни органи државне и локалне управе
3. Универзитети
4. Произвођачи индустријских арматура, прирубница и заптивача
5. Именована тела за оцењивање усаглашености
6. Корисници

На националном нивоу, српске стандарде које доноси Комисија KS M153 широко примењују произвођачи, пројектанти, институти, органи државне управе и др.

2.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

Индустријске арматуре (вентили, сигурносни вентили, славине, засуни и сл.), прирубнице и заптивачи су битни елементи у цевоводним системима при производњи: електричне енергије, хемикалија, петрохемијских производа, фармацеутских производа, папира; затим у прехрамбеној индустрији и другим врстама производње, као и у цевоводима за: отпадне воде, гасовита горива, воду за људску употребу, нафту и природни гас.

Укупна продаја индустријских арматура у свету износила је 52,1 билион америчких долара, учешће ЕУ је 36, 5 %. У 2012. години укупна продаја индустријских арматура у свету износила 54,5 билиона америчких долара. У 2004. години у ЕУ је произведено 120 000 тона прирубница од гвожђа.

Већина произвођача индустријских арматура и прирубница су мала и средња предузећа. Број малих и средњих предузећа (МСП) износи преко 99,8 % у свим областима у Републици Србији. Већинско учешће у свим областима МСП сектор има и у погледу запослености радника.

2.3 Захтеви тржишта

Што се тиче индустријских арматура, на територији Републике Србије заинтересованост постојећих или потенцијалних инвеститора може се посредно сагледати кроз заинтересованост инвеститора за улагање у гасификацију Републике Србије према Националном акционом плану у

коме је предвиђено да се у наредном периоду у завршетак изградње гасоводних објеката и разводних гасовода уложи више од 50 милиона евра, затим улагање руског „Гаспрома” који ће заједно са „Србијасом” реализовати изградњу гасовода „Јужни ток”, чиме се отвара могућност да домаћи произвођачи индустријских цевовода буду посредно и непосредно укључени у наведене пројекте.

Како у свету тако и у Србији већину произвођача индустријских арматура и прирубница чине металопрерађивачка предузећа. У структури сектора малих и средњих предузећа прерађивачке индустрије доминирају нискоразвијени технолошки сектори са учешћем од преко 50 % у свим основним показатељима пословања предузећа (осим у увозу), а најмање учешће имају високоразвијени технолошки сектори (средњеразвијени и високоразвијени технолошки сектори и високоразвијени технолошки сектори) који чине 10,0 % од укупног броја предузећа, запошљавају 16,8 % радника и стварају 21,3 % промета, 21,5 % БДВ-а и генеришу 21,2 % извоза и 33,7 % увоза МСП-а укупно. Велико учешће нискоразвијених технолошких сектора и мало учешће високоразвијених технолошких сектора у структури прерађивачке индустрије указује на изразито неповољну технолошку структуру малих и средњих предузећа која производе уз малу добит, а таква је и производња индустријских арматура и прирубница.

Дакле, основни правац рада Комисије KS M153 јесте да прати тржишне трендове и непрекидно ради на иновирању и доношењу нових стандарда из свог делокруга рада.

2.4 Аспекти животне средине

С обзиром на то да је у програму рада Комисије предвиђено и доношење националних стандарда који утврђују одређене параметре који се баве утицајима на животну средину, нпр. процеса заваривања арматура и прирубница, површинске заштите арматура и прирубница и сл., разматрање ових утицаја захтева претходну анализу и доношење националних стандарда из ове области, што ће за резултат имати повратни ефекат у смислу заштите животне средине кроз рационализацију ових утицаја и средстава заштите.

Евидентна је потрошња ресурса, у првом реду електричне енергије, воде и гаса, и произвођачи индустријских арматура, прирубница и заптивача морају предузимати одговарајуће мере за рационалну потрошњу и смањење ресурса. У том смислу, учешће у раду Комисије KS M267 ће овим произвођачима бити од помоћи, јер ће се упознати са најновим техничким захтевима за индустријске цевоводе и металне цеви за цевоводе, који штеде енергију, мање загађују животну средину и много су продуктивнији од оних које они тренутно производе.

3 ОЧЕКИВАНЕ КОРИСТИ ОД РАДА КОМИСИЈЕ

Очекивани резултати рада Комисије су:

- усаглашавање националних стандарда са европским и међународним стандардима;
- подршка националном законодавству;
- олакшавање веза између произвођача, потрошача и органа надлежних за контролисање и испитивање;

Индустријске арматуре су важне за безбедност целокупног постројења и објеката у које се уграђују. Стандарди, између осталог, дефинишу својства индустријских арматура, захтеве за безбедност, начин њиховог коришћења и прилагођени су најновијим техничким сазнањима и континуираном развоју.

Савремени развој индустријских арматура највећим делом проистиче из развоја постројења за производњу електричне енергије, индустријских постројења, постројења за грејање, постројења за отпадне воде, постројења за гасовита горива, постројења за воду за људску употребу, постројења за нафту и постројења за природни гас и они диктирају примену нових материјала, висок нивоа учинка, квалитет, смањење асортимана са што више унифициране опреме.

У последњих петнаест година све је већи развој рачунарских капацитета уз примену савремених софтвера за конструисање индустријских арматура, симулацију производње појединих елемената за индустријске арматуре и разних метода за њихову анализу и оптимизацију. С друге стране, неизоставни пратилац конструктивног развоја индустријских арматура је и развој мерила за мерење њихових карактеристика и повећавање прецизности мерења.

Стандардизација индустријских арматура омогућиће усаглашеност индустријских арматура произведених у Европи и у свету. То ће олакшати трговину производима на европском и међународном нивоу и омогућити земљама у развоју да прошире тржиште за продају својих производа. Техничке препреке у трговини, које у основи настају због тога што постоје разлике у националним техничким прописима, временом ће се смањивати. Европски стандарди обезбеђују да се технички захтеви за индустријских арматура уједначе у свим земљама; због тога се и у нашој земљи ти стандарди преузимају. Они промовишу конкуренцију на тржишту. Штавише, европски стандарди које ми преузимамо смањиће трошкове производње и помоћи ће да се снабдевање индустријских арматурама обавља по економичнијим ценама.

4 ЗАИНТЕРЕСОВАНЕ СТРАНЕ

За учешће у раду ове комисије позване су многе заинтересоване стране у Републици Србији (производне организације, институти, научне и образовне установе, органи државне управе итд.) које могу да предложе своје представнике и експерте у радним групама, при чему треба водити рачуна о томе да се обезбеди подједнака заступљеност свих заинтересованих страна. Такође, могуће је и учешће у својству посматрача под одређеним условима које је ИСС прописао *Интерним правилима стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде*.

Садашњи састав Комисије чине чланови из именованих тела за оцењивање усаглашености опреме под притиском, органа државне управе, јавних предузећа, акредитованих лабораторија и производних организација. У тренутном саставу Комисије су и представници из малих и средњих предузећа.

5 ЦИЉЕВИ И СТРАТЕГИЈА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА

5.1 Циљеви

– Превасходни циљ Комисије KS M153 је усвајање приоритетних хармонизованих европских стандарда из њене области рада, како је предвиђено *Интерним правилима стандардизације – Део 1: Доношење, објављивање, одржавање, преиспитивање и повлачење српских стандарда и сродних докумената*;

– Усаглашавање националних са европским стандардима њиховим преиспитивањем и доношењем одлуке о повлачењу оних стандарда који су у супротности са европским стандардима.

– Упућивање свих заинтересованих страна на постојање нових стандарда који се односе на дату област рада Комисије.

– Заступање националних интереса у области рада комисије пред одговарајућим европским и међународним комитетима за стандардизацију путем учествовања српских стручњака и експерата у раду ових техничких комитета.

– Произвођачи у развоју и потенцијални домаћи произвођачи треба да раде у складу са општеприхваћеним српским стандардима донесеним првенствено преузимањем европских и, по потреби, међународних стандарда, чиме им се пружа могућност, поред „заузимања тржишне позиције” на територији Републике Србије, да пласирају своје производе на европско и светско тржиште.

Као приоритет, предвиђено је да буду усвојени они стандарди који се налазе на листи хармонизованих стандарда обухваћених Директивом новог приступа 97/23/ЕЕС, односно Правилником о техничким захтевима за пројектовање, израду и оцењивање усаглашености опреме под притиском. Листа стандарда Комисије KS M153 утврђена је Планом доношења стандарда ИСС-а за 2013. годину.

5.2 Стратегије за остваривање циљева комисије

Остваривање циљева Комисије KS M153 заснива се на дефинисању приоритета рада Комисије, а то су у првом реду преузимање европских стандарда и праћење рада техничких комитета CEN/TC 69, *Industrial valves*, и CEN/TC 74, *Flanges and their joints*, Европског комитета за стандардизацију (CEN), као и техничких комитета ISO/TC 153, *Valves*, и ISO/TC 5 (SC 10 и SC 11), *Ferrous metal pipes and metallic fittings (Metallic flanges and their joints и Metal hoses and expansion joints)*, Међународне организације за стандардизацију (ISO).

Неопходно је да се континуирано ради на развоју и ширењу свести о значају примене стандарда из ове области кроз израду публикација, брошура и организовањем семинара за заинтересоване стране.

Поред тога, један од важних стратегијских корака у остваривању циљева Комисије је ангажовање на повећању броја заинтересованих страна које ће учествовати у раду Комисије KS M153.

У процесу имплементације стандарда неопходни су сарадња и координација са активностима релевантних министарства, преиспитивање и повлачење постојећих уредби и правилника, као и доношење нових правилника који уређују ову област.

6 ФАКТОРИ КОЈИ МОГУ УТИЦАТИ НА ИСПУЊЕЊЕ И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПРОГРАМА РАДА

– Непостојање одговарајућих националних стандарда на српском језику изискује додатне напоре и средства који су ван области рада комисија за стандарде и Института.

– Недостатак финансијских средстава онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања, што умањује значај ових стандарда у пословном окружењу.

– Незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављању примедби и предлога у вези са нацртима српских стандарда и сродних докумената који се стављају на јавну расправу.

– Недовољно придавање значаја раду чланова комисија за стандарде у организацијама које су их делегирале одражава се или нередовним долажењем чланова на састанке комисија за стандарде или недостављањем попуњених гласачких листова у случају дописних седница, а самим тим долази до одступања од плана доношења стандарда.

– Незаинтересованост већег броја малих и средњих предузећа која се баве производњом или трговином индустријских арматура, прирубница и заптивача указује на неопходност доношења стандарда из ове области, као и ширења њихове примене.

– Рад комисије усмерен је првенствено на доношење (и преиспитивање) стандарда који су у вези са техничким прописима; политички, економски, технички, регулаторни, правни и друштвени односи могу да утичу на све секторе, а посебно на сектор индустрије, што може да се одрази на доношење српских стандарда (у смислу динамике, учешћа чланова у раду Комисије и сл.).

7 ПЛАН АКТИВНОСТИ

Комисија KS M153 усвојила је готово све европске стандарде које је донели Технички комитети CEN/TC 69, *Industrial valves*, и CEN/TC 74, *Flanges and their joints*, и наставиће са преузимањем нових и ревидираних издања из подручја рада ових техничких комитета. Преиспитани су сви раније донесени српски стандарди, највећи број је повучен јер су били у супротности са преузетим европским стандардима, а мањи број је потврђен.

Сваке године се прави план активности Комисије KS M153 који обухвата преузимање нових и ревидираних европских стандарда, са тачно утврђеном динамиком. Води се рачуна да се, колико могућности дозвољавају, донесе што више стандарда на српском језику. Такође, прави се план преиспитивања стандарда. Врше се тромесечна и годишња анализа остварења планова и предузимају се одређене корективне мере у случају да се не реализују планови за утврђени период.

За текућу 2013. годину направљен је план за преузимање нових и ревидираних европских стандарда, као и план преиспитивања европских стандарда чија реализација је у току.

8 КОРИСНИ ЛИНКОВИ ЗА СВЕ НАВЕДЕНЕ АКТИВНОСТИ

www.iss.rs

http://www.iss.rs/tc/?national_committee_id=248

<http://www.newapproach.org/Directives/DirectiveList.asp>

www.cen.eu/cen/pages/default.aspx

www.iso.org/iso/home.html